

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข

เรื่อง การประกาศกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ
(ฉบับที่ ๑๓)
พ.ศ. ๒๕๖๐

โดยที่เป็นการสมควรประกาศกำหนดให้ตำราการแพทย์แผนไทยและตำรับยาแผนไทย
เพื่อการคุ้มครองให้เป็นตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครอง
และส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
โดยคำแนะนำของคณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย จึงออกประกาศไว้
ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ตำราการแพทย์แผนไทย ตามบัญชีรายชื่อแนบท้ายประกาศฉบับนี้ เป็นตำราการแพทย์
แผนไทยของชาติ

ข้อ ๒ ให้ตำรับยาแผนไทย ในตำราการแพทย์แผนไทย ตามข้อ ๑ เป็นตำรับยาแผนไทยของชาติ

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

ปิยะสกล สกลสัตยาทร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

บัญชีรายชื่อตำราการแพทย์แผนไทยและตำรับยาแผนไทย
ที่ประกาศกำหนดให้เป็นตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ
แนบท้ายประกาศกระทรวงสาธารณสุข
เรื่อง การประกาศกำหนดตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ
และตำรับยาแผนไทยของชาติ (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๖๐

๑. ชื่อเอกสาร แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑ ร.ศ. ๑๒๘ ประกอบด้วย ๔ พระคัมภีร์ ๑ สรรพคุณยาแก้ไข้ทรพิษ หม่อมเจ้าปราณี รวมทั้งสิ้น ๘๘๗ ตำรับ ดังนี้

๑.๑ ฉันทศาสตร์ เป็นตำราแพทย์ที่แต่งขึ้นใหม่ โดยพระยาวิเชียรดิถี (กล่อม) ว่าด้วยจรรยาแพทย์ ทับ ๘ ประการ คัมภีร์ตักศิลา กำเนิดไข้ ด้วยที่อยู่ ฤดู อาหาร แลธาตุ ลักษณะน้ำนมดีแลชั่ว ลักษณะอาการไข้ที่เข้าเพศเป็นโทษ ๔ อย่าง กำเนิดแห่งไข้ (โรค) ต่าง ๆ ซึ่งพึงระวังในการระบายนยา ลักษณะธาตุปวง ๘ ประการ ตำรายาแก้สันนิบาตสองคลองแลอหิวาตะกะโรค สมุฏฐาน อติสาร มรณะญาณสูตร จำนวน ๑๗ ตำรับ

๑.๒ พระคัมภีร์ปฐมจินดาร์ ว่าด้วย พรหมโรหิต โลหิตฤตสูตรี ครรภทวารกำเนิด ครรภรักษา ครรภวิปลาสร ครรภปริณมทล ครรภประสูตรี แลยาสำหรับกุมาร ตำรายาสำหรับรักษาโรคต่าง ๆ แห่งกุมาร กุมารคลอด วิธีฝังรก กุมารอยู่ในเรื่องเพลิง แลยาสำหรับแก้ ปีกเกิดแห่งกุมาร ว่าด้วยสังโยชน์ลักษณะสตรีแลรสน้ำนมดีแลชั่ว ตำรายาประสมรสน้ำนม ประจุโลหิต แลบำรุงธาตุเม่นม ลักษณะปักษี แลยาแก้ปักษี ว่าด้วยรูปสตรี รูปลักษณะกุมาร ลักษณะทรงต่าง ๆ หละ ละออง ลมทรงง ตานโจร จำนวน ๖๔๓ ตำรับ

๑.๓ พระคัมภีร์ธาตุวิภังค์ ว่าด้วย ธาตุพิการตามธาตุ ลักษณะธาตุทั้ง ๔ พิกการ จำนวน ๑๑๔ ตำรับ

๑.๔ พระคัมภีร์สรรพคุณ กล่าวถึง สรรพคุณของสมุนไพร และมหาพิกัต จำนวน ๙๙ ตำรับ

๑.๕ สรรพคุณยาแก้ไข้ทรพิษ หม่อมเจ้าปราณี ทรงเรียบเรียง กล่าวถึงสมุนไพรที่ใช้แก้ไข้ต่าง ๆ จำนวน ๑๔ ตำรับ

๒. แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๒ ร.ศ. ๑๒๖ ประกอบด้วย ๑๐ พระคัมภีร์ รวมทั้งสิ้น ๖๗๒ ตำรับ ดังนี้

๒.๑ พระคัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย ว่าด้วย สมุฏฐานการเกิดโรคตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย คือ ธาตุสมุฏฐาน อายุสมุฏฐาน ฤดูสมุฏฐาน กาลสมุฏฐาน และจักรราศี

๒.๒ พระคัมภีร์วรโยคสาร เป็นตำรายาลังกา กล่าวถึง องค์ประกอบของแพทย์ ว่าด้วยสรรพคุณ วิถีกิจฉาวิธี อันนะปาณะวิธี จำนวน ๗๔ ตำรับ

๒.๓ พระคัมภีร์มหาโชตรัต ว่าด้วยกำเนิดโลหิตธาตุ สรรพยาต่าง ๆ กองธาตุโดยสังเขป โลหิตธาตุอันมีตามประเภทสตรี อาการและสรรพยาแก้ปฤกตีโลหิต โลหิตอันเกิดในกองธาตุ ยาแก้สาธณะโลหิต จำนวน ๑๖๕ ตำรับ

๒.๔ พระคัมภีร์ชวดาร ว่าด้วยโรคลมต่าง ๆ จำนวน ๖๕ ตำรับ

๒.๕ คัมภีร์โรคนิทาน ว่าด้วยธาตุทั้ง ๔ ขาดและเหลือ ธาตุแตก จำนวน ๑๐๖ ตำรับ

๒.๖ คัมภีร์ธาตุวิภังค์ ว่าด้วยธาตุทั้ง ๔ ฤดูเดือน ธาตุวิปลาสร ธาตุตรีโทษ ธาตุไม่บริบูรณ์ สมุฏฐานโรค ๓ ประการ สมุฏฐาน ๒ ระคนกัน สมุฏฐาน ๓ ระคนกัน จำนวน ๓๒ ตำรับ

๒.๗ พระคัมภีร์ธาตุบรรจบ ว่าด้วยมหาภูตรูป ลักษณะอุจจาระธาตุ โรคอุจจาระธาตุ และยาแก้โรคอุจจาระธาตุ จำนวน ๒๗ ตำรับ

๒.๘ พระคัมภีร์มูจนาปักขันทิกา ว่าด้วยทูลาวะสา ๔ ประการ มูตรฆาฏ ๔ ประการ มูตรกฤจ ๔ ประการ โทสันทะฆาฏ ตรีสันทะฆาฏ องคสูตร ๔ ประการ โรคปัสสาวะแห่งสตรี โทษโลหิตแห่งสตรี อุปทม นิว บुरुษเปนไส้ด้วน ไส้ลาม จำนวน ๘๘ ตำรับ

๒.๙ พระคัมภีร์ตักกะศิลา ว่าด้วยไข้ต่าง ๆ จำนวน ๔ ตำรับ

๒.๑๐ พระคัมภีร์โกษย ว่าด้วยโรคกษัย ๒๖ จำพวก และกล่าวด้วยยาแก้โรคกษัย จำนวน ๑๑๑ ตำรับ